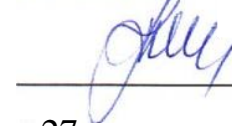

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри охорони праці та
техногенно-екологічної безпеки

Сергій АРТЕМ'ЄВ

« 27 » _____ серпня _____ 2019 року

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ»**

циклу загальної (вибіркової) підготовки
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
галузь знань – 26 «Цивільна безпека»,
спеціальність – 261 «Пожежна безпека»
за освітньо-професійними програмами
«Пожежна безпека»
«Пожежогашіння та аварійно-рятувальні роботи»
«Аудит пожежної та техногенної безпеки»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.

Рекомендовано кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки на:

2020-2021 навчальний рік

Протокол від «27» серпня 2019 року № 1

Перезатверджено. Завідувач кафедри ОП та ТЕБ _____ Сергій АРТЕМ'ЄВ

20__-20__ навчальний рік

Протокол від «__» _____ 20__ року № ____

Перезатверджено. Завідувач кафедри ОПтаТЕБ _____ Сергій АРТЕМ'ЄВ

20__-20__ навчальний рік

Протокол від «__» _____ 20__ року № ____

2019 рік

1. Анотація

Вивчення навчальної дисципліни «Культура безпеки» передбачає розкриття таких проблемних питань сьогодення, як:

- планетарні екосистеми та вплив людської діяльності на їх функціонування;

- безпеки та їх сукупність, засоби і системи захисту від небезпек, проблеми перебування людини в оточуючому середовищі під час звичайних та надзвичайних ситуацій, моделі безпеки системи «людина - життєве середовище», алгоритми забезпечення безпеки і попередження небезпек шляхом вивчення загальних закономірностей їх виникнення, властивостей, наслідків впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання від небезпек;

- теоретичні та практичні питання безпеки праці, особливості функціонування системи «людина-машина-середовище», аналіз факторів виробничого середовища та трудового процесу, якість організаційного і правового забезпечення трудової діяльності працюючих, заходи і засоби створення здорових і безпечних умов праці, запобігання виробничому травматизму, професійним захворюванням і отруєнням, аваріям (катастрофам) на виробництві.

Передбачається розвиток у здобувачів вищої освіти логічного мислення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки дисципліни із повсякденним життям; формування світогляду, що базується на аксіологічних пріоритетах культури безпеки.

Навчання з дисципліни «Культура безпеки» проводиться майже на початку освітнього процесу, тому її теоретичні положення виступають певним підґрунтям для ефективного засвоєння здобувачами вищої освіти дисциплін циклу професійної підготовки.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Артем'єв Сергій Робленович, завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 301. Телефон (робочий) – (057)707-34-46.
E-mail	arctic2667@gmail.com
Наукові інтереси*	Екологічна безпека. Властивості ниткоподібних кристалів. Безпека та гігієна праці.
Професійні здібності*	Професійні знання, досягнення практичного змісту у сфері наукових інтересів, значний досвід викладацької діяльності.

* – заповнюється за бажанням НПП.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.00 до 16.00 у кабінеті № 301. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: хімія, фізика, філософія, основи інформаційних технологій, основи пожежно-рятувальної справи, підготовка з надання домедичної допомоги тощо.

Постреквізити: пожежна безпека технологічних процесів, організація аварійно-рятувальних робіт, пожежна безпека територій, будівель та споруд, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Культура безпеки» є збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використання різних видів та форм рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя з урахуванням гендерних особливостей.

Зазначена мета реалізується за рахунок:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами раціонального природокористування, загальними положеннями нормативно-правових актів держави з питань охоронного законодавства та впливу сучасної екологічної кризи на динаміку розвитку надзвичайних екологічних ситуацій в Україні і світі;

- набуття майбутніми фахівцями чітких знань і вмінь щодо забезпечення необхідного рівня особистої та колективної безпеки у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в умовах повсякденної діяльності та виникнення ситуацій надзвичайного характеру;

- формування у здобувачів вищої освіти необхідного рівня знань та вмінь з правових й організаційних питань безпеки та гігієни праці, активної життєвої позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників відносно результатів трудової діяльності;

- формування світогляду здобувачів вищої освіти, що базується на аксіологічних пріоритетах культури безпеки, виявляючись у набутті відповідальності у справі забезпечення безпеки та усвідомленні необхідності обов'язкового виконання у повному обсязі всіх заходів її гарантування як чоловіками, так і жінками у межах науково-обґрунтованих критеріїв

прийняттю ризику.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Культура безпеки» є вміння застосовувати тенденції розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі та обґрунтований вибір систем забезпечування пожежної безпеки, безпеки життєдіяльності та захисту довкілля.

До завдань вивчення навчальної дисципліни також віднесено:

- розкриття теоретичних основ екології, як науки;
- ознайомлення з основними законодавчими актами України з питань охорони навколишнього природного середовища; надання здобувачам вищої освіти загальних відомостей щодо організації екологічної діяльності на сучасних підприємствах;
- чітке розуміння небезпечних і шкідливих чинників у ситуаціях, що виникають у навколишньому середовищі, їх ідентифікація, пошук і обґрунтування оптимальних безпечних умов життя людини;
- аналіз закономірностей взаємодії людини з навколишнім середовищем в умовах трудової діяльності, а також методів та способів забезпечення її безпеки в різних умовах виробництва та побуту;
- набуття здобувачами вищої освіти знань, умінь і компетентностей ефективного вирішення завдань професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог безпеки та гендерних особливостей.

Після вивчення навчальної дисципліни «Культура безпеки» здобувачі вищої освіти повинні набути та отримати:

знання: з математичних та природничих наук у сфері професійної діяльності; про нормативно-правові засади забезпечення пожежної безпеки, питання правового регулювання забезпечення пожежної безпеки об'єктів і територій; з аналізу, організації та забезпечення роботи з питань охорони та безпеки праці; контролю щодо дотримання підлеглими норм та правил з охорони праці, пожежної безпеки та виробничої санітарії; щодо застосування тенденцій розвитку техніки та обґрунтованого вибору систем забезпечення пожежної безпеки та захисту довкілля.

уміння: пояснювати процеси впливу небезпечних чинників пожежі на навколишнє середовище; застосовувати теорії захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі; передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій; аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси; аналізувати об'ємно-планувальні рішення будівель та споруд, пред'являти вимоги нормативних документів щодо забезпечення безпеки людей на об'єктах різного призначення; контролювати дотримання вимог безпеки праці під час проведення робіт з рятування та евакуації людей, оперативного розгортання сил та засобів; аналізувати стан та рівень проведення адміністративно-громадського контролю та інструктажів в чергових караулах підрозділу; застосовувати навички безпечної роботи при використанні пожежного та спеціального оснащення.

комунікації:

- здатність контролювати дотримання підлеглими норм та правил з охорони праці, пожежної безпеки та виробничої санітарії;
- здатність планувати побудову відносин безпосередньо зі страховиками або через страхових посередників залежно від можливих надзвичайних ситуацій на об'єктах страхового захисту та ціни страхової послуги;
- здатність аналізувати, організовувати та забезпечувати роботу з питань охорони та безпеки праці.

автономію та відповідальність:

- прагнення до збереження навколишнього середовища.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

K09. Навички здійснення безпечної діяльності.

K10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ФК35АПТБ. Здатність контролювати дотримання підлеглими норм та правил з охорони праці, пожежної безпеки та виробничої санітарії.

ФК36АПТБ. Здатність планувати побудову відносин безпосередньо зі страховиками або через страхових посередників залежно від можливих надзвичайних ситуацій на об'єктах страхового захисту та ціни страхової послуги.

ФК42АПТБ. Здатність аналізувати, організовувати та забезпечувати роботу з питань охорони та безпеки праці.

Результати навчання:

ПРН03. Аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси, знати нормативно-правові засади забезпечення пожежної безпеки, питання правового регулювання забезпечення пожежної безпеки об'єктів і територій.

ПРН04. Пояснювати процеси впливу небезпечних чинників пожежі на навколишнє середовище; застосовувати теорії захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі, знання математичних та природничих наук у сфері професійної діяльності.

ПРН24. Передбачати екологічнозбалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

ФРН27АПТБ. Аналізувати стан та рівень проведення адміністративно-громадського контролю та інструктажів в чергових караулах підрозділу.

ФРН34АПТБ. Аналізувати об'ємно-планувальні рішення будівель та споруд, пред'являти вимоги нормативних документів щодо забезпечення безпеки людей на об'єктах різного призначення.

ФРН36АПТБ. Здатність застосовувати навички безпечної роботи при використанні пожежно-технічного та спеціального оснащення.

ФРН40АПТБ. Контролювати дотримання вимог безпеки праці під час проведення робіт з рятування та евакуювання людей, оперативного розгортання сил та засобів.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Денна форма навчання
Рік підготовки	2-й
Семестр	4-й
Обсяг кредитів ECTS	3
Загальна кількість годин	90 год.
Лекції	20 год.
Практичні, семінарські	24 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	46 год.
Вид підсумкового контролю	диференційований залік

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

Тиждень навчання	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
4 семестр (15 тижнів)		
Модуль 1		
1-5	<p>Тема 1. Аспекти загальної екології. Екологія, як наука. Антропогенний вплив на компоненти навколишнього природного середовища. Виїзне заняття на підприємство. Природні ресурси та основи раціонального природокористування. Види техногенного забруднення. Методи та способи боротьби з техногенним забрудненням. Екологічна регламентація антропогенної діяльності. Ліквідація екологічних наслідків надзвичайних ситуацій. Види екологічного моніторингу. Напрямки екологічної безпеки.</p> <p style="text-align: right;"><i>Модульний контроль.</i></p>	Лек – 6 год. ПЗ – 10 год. СР – 10 год.
Модуль 2		
6-8	<p>Тема 2. Прикладні аспекти екології. Екологічна складова безпеки навколишнього середовища. Основні види надзвичайних екологічних ситуацій. Глобальні екологічні проблеми сучасності. Екологічні проблеми урбанізованих територій.</p>	Лек – 4 год. ПЗ – 4 год. СР – 10 год.

	Нормативно-правове забезпечення охорони навколишнього середовища. Тестування. <i>Модульний контроль.</i>	
Модуль 3		
9-10	Тема 3. Загальні засади культури безпеки життєдіяльності та основ охорони праці. Мета і завдання основ охорони праці та культури безпеки життєдіяльності, як складової культури безпеки. Правові і наукові засади охорони праці та безпеки життєдіяльності. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці: основні поняття та визначення. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Фундаментальні закони з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці в Україні. Принципи правового регулювання управління охороною праці та безпекою життєдіяльності в Україні.	Лек – 4 год. Сем – 2 год. СР – 8 год.
11-12	Тема 4. Система «людина – навколишнє середовище» та її складові. Модель взаємодії людини з навколишнім середовищем. Людина, як головний елемент системи «людина – навколишнє середовище». Характеристика техногенного, природного та соціально-політичного середовищ мешкання людини. Фактори небезпек у навколишньому середовищі, їх види та наслідки впливу на життєдіяльність людини. <i>Модульний контроль.</i>	Лек – 2 год. ПЗ – 2 год. Сем – 2 год. СР – 8 год.
Модуль 4		
13-15	Тема 5. Небезпеки у навколишньому середовищі та фактори їх впливу на життєдіяльність людини. Небезпеки, їх види та властивості. Підходи до оцінки небезпек. Ризик, як оцінка небезпек. Ризик-орієнтований підхід до оцінки небезпек. Види та загальні властивості природних небезпек. Фактори ураження природних небезпек. Характеристика основних видів природних небезпек та їх впливу на життєдіяльність людини. Техногенні небезпеки: їх види, джерела, наслідки та передумови виникнення. Фактори ураження техногенних небезпек. Аварії та їх класифікація. Літосферні, атмосферні та гідросферні небезпеки. Захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Характеристика аварій. Дорожньо-транспортні пригоди та їх наслідки. Нещасні випадки у техногенному середовищі. Заходи захисту від техногенних небезпек. Соціально-політичні небезпеки: їх види та джерела. Загальна характеристика	Лек – 4 год. ПЗ – 2 год. Сем – 2 год. СР – 10 год.

	впливу на людину видів соціально-політичних небезпек. Тероризм, його характерні риси, схожість та відміни з диверсійними діями. Прояви та загрози терористичних актів з застосуванням вибухових пристроїв. Загрози технологічного тероризму в сучасних умовах. Правила поведінки в умовах загрози і скоєння терористичного акту. Модульний контроль. <i>Диференційований залік.</i>	
Всього		90 годин

Примітка: Лек – лекція; ПЗ – практичне заняття; Сем – семінарське заняття; СР – самостійна робота.

7. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Екологія: курс лекцій / Уклад. С.Р. Артем'єв, Є.О. Варивода, В.М. Лобойченко, О.Є. Васюков, В.В. Коврегін, В.А. Андронов. Х.: НУЦЗУ, 2013. 136 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України)
2. Кучерявий В.П. Загальна екологія : Підруч. для студ. вищих навч. закл. Львів : Світ, 2010. 520 с.
3. Мягченко О.П. Основи екології: Підручник. К. : Центр учбової літератури, 2010. 312 с. (бібліотека НУЦЗ України)
4. Єременко С.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / С.А. Єременко, О.В. Бикова, В.В. Волощенко, В.І. Д'яконов, М.В. Бугас. К.: «Українська технологічна група», 2008. 317 с.
5. Мохняк С.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / С.М. Мохняк, О.С. Дацько, О.І. Козій та ін. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
6. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Навчальний посібник / О.П. Мягченко. К.: Центр учбової літератури, 2010. 384 с.

Допоміжна

7. Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент: Підручник. Суми: Університетська книга, 2009. 586 с.
8. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника та к.е.н., проф. М.К. Шапочки. Суми: Університетська книга, 2008. 759 с.
9. Заплатинський В.М. Полімовний тлумачний словник з безпеки: Підручник / В.М. Заплатинський. К.: Центр учбової літератури, 2009. 120 с.
10. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навчальний посібник / Б.Д. Халмурадов. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 138 с.
11. Культура безпеки: методичні вказівки з організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни / Укладач:

О.П. Шароватова. Харків, НУЦЗУ, 2020. 110 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України).

Інформаційні ресурси

1. Міністерство екології та природних ресурсів України. - Режим доступу: <https://menr.gov.ua>.
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. - Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua>.
3. Державна служба України з питань праці (Держпраці України). - Режим доступу: <http://dsp.gov.ua>.
4. Гендерний інформаційно-аналітичний центр. - Режим доступу: <http://krona.org.ua/story.html>.

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Культура безпеки» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

- перша – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна);
- друга – рейтингова шкала оцінювання – ECTS;
- третья – накопичувальна шкала – 100-бальна.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
І. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	3	1	3
	Семінари	-	3	-
	Практичні заняття*	5	4	20
	Модул. контроль* (співбесіда)	1	5	5
	Разом за модуль № 1			28
Модуль № 2	Лекції	2	1	2
	Семінари	-	3	-
	Практичні заняття*	2	4	8
	Модул. контроль* (тестування)	1	5	5
	Разом за модуль № 2			15
	Лекції	3	1	3
	Семінари	2	3	6

Модуль № 3	Практичні заняття*	1	4	4
	Модул. контроль* (співбесіда)	1	5	5
	Разом за модуль № 3			18
Модуль № 4	Лекції	2	1	2
	Семінари	1	3	3
	Практичні заняття*	1	4	4
	Модул. контроль* (співбесіда)	1	5	5
	Разом за модуль № 4			14
Разом за поточний контроль				75
II. Диференційований залік				25
<i>Додаткові обов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність здобувача вищої освіти</i>				<i>до 10</i>
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

До уваги можуть братись *додаткові обов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність здобувача вищої освіти.*

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти за змістом визначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

1 бал – здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом і не може окреслити основні аспекти визначеної теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється від 0 до 4 балів):

4 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено

аргументацію, використовуються професійні терміни, звіт оформлений граматично і стилістично без помилок;

3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

2 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

1 бал – завдання виконане частково, у звіті допущені значні граматичні та стилістичні помилки;

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується у вигляді аудиторної письмової роботи або складання тесту під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти при виконанні контрольних робіт (оцінюється від 0 до 5 балів):

5 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

4 бали – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, але вони недостатньо обґрунтовані, або у відповідях наявні незначні помилки;

3 бали – вірні відповіді дано на 50% запропонованих питань;

1-2 бали – вірні відповіді дано менше, ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0 балів – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Контрольні питання підсумкового контролю за модулем 1:

1. Надати визначення поняття «екологія», ким і коли введено.
2. Види сучасної екології, характеристика
3. Надати визначення поняття «екосистема»
4. Надати визначення поняття «біосфера»
5. Геоекологія, чим займається
6. Техноекологія, чим займається
7. Групи екологічних факторів
8. Абіотичні фактори, групи
9. Біотичні фактори, групи
10. Надати визначення поняття «гомеостаз»
11. Надати визначення поняття «конкуренція»
12. Надати визначення поняття «паразитизм»
13. Надати визначення поняття «екологічна валентність»
14. Класифікація живих організмів за екологічною валентністю
15. Класифікація екосистем
16. Групи процесів антропогенного впливу на природу, х-ка
17. Підходи до оцінки антропогенного впливу, х-ка

18. Надати визначення поняття «вилучення ресурсів»
19. Надати визначення поняття «вичерпання ресурсів»
20. Сутність фізичного забруднення, наведіть приклади
21. Сутність хімічного забруднення, наведіть приклади
22. Сутність теплового забруднення, наведіть приклади
23. Ерозія ґрунтів, види ерозії
24. Сутність прямого впливу на трансформацію рельєфу
25. Сутність непрямого впливу на трансформацію рельєфу
26. Завдання раціонального використання природних ресурсів
27. Напрями раціонального природокористування
28. Принципи раціонального природокористування
29. Класифікація природних ресурсів
30. Відновлювальні ресурси
31. Практично невичерпні ресурси
32. Платежі, види платежів
33. Податки, види податків
34. Надати визначення поняття «акциз»
35. Надати визначення поняття «кредит»
36. Надати визначення поняття «грант»
37. Надати визначення поняття «дотація»
38. Надати визначення поняття «субсидія»
39. Функції управління НПС
40. Надати визначення поняття «екологічний моніторинг»
41. Види екологічного моніторингу
42. Рівні екологічного моніторингу

Контрольні питання (тестування) підсумкового контролю за модулем 2:

1. Надзвичайна екологічна ситуація – це:
  1. Ситуація, при якій на певній місцевості сталися негативні зміни.....
  2. Ситуація, при якій на окремій місцевості сталися негативні зміни.....
  3. Ситуація, при якій на місцевості сталися негативні зміни....
2. Проявом екологічної кризи є:
  1. Виникнення значних змін ландшафтів.....
  2. Виникнення змін ландшафтів.....
  3. Виникнення певних змін ландшафтів.....
3. Прояви екологічної катастрофи характеризуються:
  1. Втратою природних ресурсів.....
  2. Повним виснаженням природних ресурсів.....
  3. Частковою втратою природних ресурсів.....
4. Чи є «ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій та природних катастроф» одним з етапів розвитку надзвичайних екологічних ситуацій?
  1. Так.
  2. Ні.
  3. Залежно від динаміки розгортання надзвичайної ситуації.
5. Ерозія є проявом впливу природних явищ на:

1. Грунт.
2. Рельєф.
3. На грунт і рельєф.

6. Чи повинні підрозділи ДСНС приймати участь у захисті населення від природних стихійних явищ?

1. Так.
2. Ні.
3. За окремим розпорядженням голови ДСНС.

7. До основних видів впливу людини на навколишнє природне середовище відносять:

1. Антропогенний та природний вплив.
2. Навмисний і ненавмисний вплив.
3. Позитивний та негативний вплив.

8. За тимчасовими характеристиками існують впливи:

1. Постійні, непостійні, епізодичні
2. Постійні, періодичні, епізодичні
3. Епізодичні, постійні, разові

9. Існують наступні рівні управління екологічною безпекою:

1. Глобальний, регіональний, локальний.
2. Об'єктовий, місцевий, регіональний.
3. Місцевий, глобальний, трансграничний.

10. Середня тривалість життя людини у світі складає:

1. 58 років
2. 48 років
3. 68 років

11. Склад атмосфери:

1. Азот – 76,09 %, кисень – 22,94 %
2. Азот – 77,09 %, кисень – 21,94 %
3. Азот – 78,09 %, кисень – 20,94 %

12. Озоносфера знаходиться на висоті:

1. 20 – 90 км.
2. 15 – 70 км.
3. 15 – 60 км.

13. Існують наступні зміни в гідросфері:

1. Позитивні та негативні.
2. Антропогенні та не антропогенні.
3. Якісні та кількісні.

14. Забруднення нафтопродуктами відносять до забруднення:

1. Органічного походження.
2. Неорганічного походження.
3. Антропогенного походження.

15. Теплове забруднення пов'язано з температурою вище:

1. 36,6 град.
2. 40 град.
3. 42 град.

16. Решітки затримують забруднювачі діаметром вище:

1. 0,15 мм.
2. 0,25 мм.
3. 0,2 мм.

17. За ступенем освітлення відстійники поділяють на:

1. Освітлені та неосвітлені
2. Первинні та вторинні
3. Потужні та слабкі

18. За конструктивними ознаками відстійники бувають:

1. Прямокутні, квадратні та овальні
2. Вертикальні, круглі та горизонтальні
3. Вертикальні, горизонтальні та радіальні.

19. Коагулянт під час додавання до забруднювача створює:

1. Суміш, яка осідає до низу.
2. Суміш, яка спливає до поверхні.
3. Суміш, яка знаходиться у шарі води.

20. Найбільш дешевим коагулянтом є:

1. Поліакриламід.
2. Вапно
3. Крейда

21. Флокулянт по відношенню до коагулянту є:

1. Більш дешевим.
2. Більш ефективним.
3. Більш дорогим.

22. Під час флотації суміш забруднювача:

1. Осідає до низу.
2. Спливає до поверхні.
3. Знаходиться у шарі води.

23. Основним законодавчим актом у галузі охорони природи в нашій державі є:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
2. Конституція.
3. Кодекси України про охорону природи.

24. Скільки ви знаєте видів відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства?

- 1.2
- 2.4
- 3.5

25. Чи відноситься розпорядження голови ДСНС до підзаконного акту?

1. Якщо воно відповідає певному законодавчому акту.
2. Так.
3. Ні.

26. Яке дисциплінарне стягнення є самим важким?

1. Службова невідповідність.
2. Звільнення.
3. Пониження в посаді.

27. Чи відноситься «конфіскація рушниць» до заходів адміністративного

покарання за порушення природоохоронного законодавства?

1. Так.
2. Ні.
3. Залежить від типу зброї.

28. Дисциплінарна відповідальність для посадових осіб за порушення вимог природоохоронного законодавства полягає в:

1. В накладенні штрафних санкцій на підприємство.
2. В накладенні стягнення через видання відповідного наказу.
3. В накладенні штрафних санкцій та стягнення.

29. Природні кадастри призначено для:

1. Ведення обліку усіх характеристик природних ресурсів.
2. Опрацювання статистичних даних щодо стану природних ресурсів.
3. Пункти 1 та 2 разом.

30. Вимоги державного контролю є:

1. Рекомендаційними.
2. Обов'язковими для виконання.
3. Обов'язковими для обговорення.

31. Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється:

1. Громадськими інспекторами
2. Громадськими інспекторами на чолі з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади.
3. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

32. Екологічна безпека – це:

1. Такий стан навколишнього природного середовища, при якому.....
2. Комплекс заходів при якому.....
3. Система роботи посадових осіб при якій.....

33. Атмосферне повітря відрізняється від повітря тим, що:

1. Воно знаходиться за межами виробничих та інших приміщень.
2. Воно не містить забруднювачів.
3. п.1 та п. 2 разом

34. Зона рекреації – це зона, яка створена для:

1. Відновлення порушених земель.
2. Для відпочинку населення та туризму.
3. п. 1 та п. 2 разом.

35. Підземна вода знаходиться:

1. Нижче рівня земної поверхні.
2. На рівні земної поверхні.
3. Значно нижче рівня земної поверхні.

36. Поверхнева вода знаходиться:

1. Нижче рівня земної поверхні.
2. На рівні земної поверхні.
3. Вище рівня земної поверхні.

37. Землі оборони призначені для:

1. Функціонування воєнізованих формувань.
2. Функціонування невоєнізованих формувань та їх навчальних закладів.
3. п. 1 та п. 2 разом.

38. Скільки вам відомо способів фільтрування?

- 1.2
- 2.3
- 3.4.

39. Екологічний стандарт встановлює:

1. Кількість речовини, яка повинна викидатися.
2. Яка саме речовина повинна викидатися.
3. п. 1 та п. 2 разом.

40. Екологічний норматив встановлює:

1. Кількість речовини, яка повинна викидатися.
2. Яка саме речовина повинна викидатися.
3. п. 1 та п. 2 разом.

Контрольні питання підсумкового контролю за модулями 3, 4:

1. Культура безпеки, як елемент загальної культури.
2. Мета і завдання культури безпеки життєдіяльності, як складової культури безпеки.
3. Аксиоми безпеки життєдіяльності.
4. Безпека життєдіяльності: основні поняття та визначення.
5. Небезпеки: їх види та загальні властивості.
6. Загальні причини зростання рівня небезпек у сучасному світі.
7. Ризик як фактор потенційної небезпеки.
8. Методи оцінки ризику.
9. Ризик-орієнтований підхід до оцінки небезпек.
10. Концепція прийняттого ризику.
11. Ризик-орієнтований підхід до управління ризиком.
12. Модель взаємодії людини з навколишнім середовищем.
13. Людина як головний елемент системи «людина – навколишнє - середовище».
14. Характеристика техногенного, природного та соціально-політичного середовищ мешкання людини.
15. Фактори небезпек у навколишньому середовищі, їх види та наслідки впливу на життєдіяльність людини.
16. Природні небезпеки.
17. Характеристика літосферних стихійних лих.
18. Небезпеки гідросферного походження.
19. Атмосферні стихійні лиха.
20. Біологічні фактори небезпеки.
21. Патогенні мікроорганізми.
22. Стихійні лиха, які завдають шкоди сільському господарству.
23. Правила поведінки людей при небезпеках природного характеру.
24. Регіональний комплекс природних загроз (на прикладі регіону проживання).
25. Техногенні небезпеки: їх види та джерела виникнення.

26. Фактори ураження техногенних небезпек.
27. Аварії та їх класифікація.
28. Дорожньо-транспортні пригоди та їх наслідки.
29. Нещасні випадки в техногенному середовищі.
30. Соціально-політичні небезпеки.
31. Соціальні фактори небезпеки.
32. Шкідливі звички (наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління).
33. Соціальні хвороби (СНІД, туберкульоз, венеричні захворювання).
34. Злочинність як соціальна проблема.
35. Корупція і криміналізація суспільства як небезпеки сучасності.
36. Торгівля людьми.
37. Небезпеки сучасного світу: маніпуляція свідомістю.
38. Небезпеки соціально-економічного характеру (безробіття, бідність, голод).
39. Гендерна рівність: культурна революція чи соціальна небезпека?
40. Суїцид та типологія суїцидальної поведінки.
41. Комбіновані небезпеки.
42. Небезпеки в умовах урбанізації.
43. Інформаційна потреба людини та безпека.
44. Небезпеки харчування в умовах сьогодення.
45. Соціально-політичні небезпеки: їх види та джерела.
46. Загальна характеристика впливу на людину видів соціально-політичних небезпек.
47. Тероризм його характерні риси, схожість та відміни з диверсійними діями.
48. Прояви та загрози терористичних актів зі застосуванням вибухових пристроїв.
49. Загрози технологічного тероризму в сучасних умовах.
50. Правила поведінки умовах загрози і скоєння терористичного акту.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для повної реалізації ними творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувач вищої освіти може обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, презентації, добірки відеоматеріалів, створення відео- або фоторяду.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється від 0 до 10 балів):

- 10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;
- 8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 7 балів – обсяг виконаних завдань становить 80% від загального обсягу;
- 6 балів – здобувач виконав лише від 70% від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаної роботи становить понад 50% від загального обсягу;

4 бали – виконана частина роботи складає менше 50% від загального обсягу;

3 бали – виконана частина складає близько 25% від загального обсягу;

2 бали – обсяг виконаних завдань складає лише 10% від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене для індивідуальної самостійної роботи, здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється розуміння здобувачем вищої освіти понятійного апарату, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти міститься у:

Культура безпеки: методичні вказівки з організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни / Укладач: О.П. Шароватова. Харків, НУЦЗУ, 2020. 110 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України).

Підсумковий контроль успішності проводиться на завершальному етапі з метою оцінки результатів навчання здобувачів вищої освіти, оцінки їх знань і навиків за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності відповідно до моделі фахівця, проводиться у формі диференційованого заліку.

Диференційований залік проводиться за білетами. Рівномірне розподілення матеріалу у білетах, різноманітність запитань, повнота охоплення прочитаного курсу, відповідний підбір завдань - значною мірою сприяють об'єктивності оцінки.

Додаткові запитання ставляться за тим матеріалом, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді здобувач вищої освіти. Для уточнення оцінки знань не виключається можливість додаткових запитань за іншими розділами курсу.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час диференційованого заліку (оцінюється від 0 до 25 балів):

20-25 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повністю, логічно і послідовно розкрив питання білету, виявив вміння застосовувати існуючі методики, наводити приклади, самостійно аналізувати, узагальнювати і викладати матеріал не допускаючи помилок. При відповіді продемонстровані вміння самостійно працювати з додатковою

літературою.

15-20 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, однак при наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, наявні несуттєві неточності та незначні помилки, які не впливають на загальну правильність відповіді.

10-15 балів – здобувач вищої освіти засвоїв тільки основний матеріал, не знає окремих положень, допускає неточності у відповіді, не вміє достатньо чітко сформулювати окремі положення, порушує послідовність у викладанні матеріалу, має певні труднощі у пов'язанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням.

5-10 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, зміст визначених питань розкриває недостатньо, допускаючи при цьому суттєві неточності. Відповідь задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.

1-5 балів – здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не вміє логічно і послідовно викласти основні положення і має значні труднощі у пов'язанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням. Для отримання заліку необхідне доопрацювання.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Для отримання заліку необхідне значне доопрацювання.

Перелік питань для підготовки до диференційованого заліку :

1. Визначення поняття «екологія», ким і коли введено.
2. Види та структура сучасної екології, характеристика.
3. Визначення понять «екосистема», «біосфера».
4. Чим займається геоecологія, техноecологія.
5. Групи екологічних факторів.
6. Абіотичні фактори, групи.
7. Біотичні фактори, групи.
8. Визначення понять «гомеостаз», «конкуренція».
9. Визначення понять «паразитизм», «екологічна валентність».
10. Класифікація екосистем.
11. Підходи до оцінки антропогенного впливу, характеристика.
12. Визначення понять «вилучення ресурсів», «вичерпання ресурсів».
13. Сутність фізичного забруднення, наведіть приклади.
14. Сутність хімічного забруднення, наведіть приклади.
15. Сутність теплового забруднення, наведіть приклади.
16. Ерозія ґрунтів, види ерозії.
17. Сутність прямого та непрямого впливів на трансформацію рельєфу.
18. Завдання раціонального використання природних ресурсів.
19. Напрями та принципи раціонального природокористування.
20. Класифікація природних ресурсів.
21. Відновлювальні ресурси.

22. Практично невичерпні ресурси.
23. Платежі, види платежів.
24. Податки, види податків.
25. Визначення понять «акциз», «кредит», «грант», «дотація», «субсидія».
26. Функції управління НПС.
27. Надати визначення поняття «екологічний моніторинг».
28. Види та рівні екологічного моніторингу.
29. Основні терміни та визначення екології (вид, популяція, біосфера, екосистема, екологічний фактор, гомеостаз, адаптація), предмет екології.
30. Класифікація екосистем, стисла характеристика.
31. Підходи до процесів порушення навколишнього середовища, стисла характеристика.
32. Основні види антропогенного забруднення природного середовища, стисла характеристика.
33. Екологічні податки, види, характеристика.
34. Поняття «дотація», «субсидія», «грант», Характеристика.
35. Види екологічного моніторингу, стисла характеристика.
36. Завдання та рівні екологічного моніторингу.
37. Надзвичайні екологічні ситуації, основні види.
38. Передумови та алгоритм розвитку надзвичайних екологічних ситуацій.
39. Аксиоми виникнення та етапи розвитку потенційних небезпек.
40. Принципи охорони навколишнього природного середовища.
41. Види відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства, стисла характеристика.
42. Поняття про екологічні стандарти та екологічні нормативи.
43. Види контролю за станом природного середовища, стисла характеристика.
44. Природні ресурси загальнодержавного значення.
45. Поняття екологічної безпеки, основні групи вимог.
46. Основні терміни та визначення Закону України «Про охорону атмосферного повітря».
47. Основні терміни та визначення водного кодексу України.
48. Категорії земель, землі оборони.
49. Екологічна криза та екологічна катастрофа: їх основні прояви.
50. Види впливу небезпечних природних явищ на екосистеми, характеристика.
51. Заходи захисту від природних стихійних явищ.
52. Поняття навмисного та ненавмисного впливу на середовище.
53. Напрями та рівні управління екологічною безпекою, характеристика.
54. Основні глобальні екологічні проблеми людства.
55. Види забруднення гідросфери, стисла характеристика.
56. Способи очищення води, стисла характеристика.
57. Склад атмосфери, функції озоносфери.
58. Культура безпеки, як елемент загальної культури.

59. Мета і завдання культури безпеки життєдіяльності, як складової культури безпеки.
60. Аксиоми безпеки життєдіяльності.
61. Безпека життєдіяльності: основні поняття та визначення.
62. Небезпеки: їх види та загальні властивості.
63. Загальні причини зростання рівня небезпек у сучасному світі.
64. Ризик як фактор потенційної небезпеки.
65. Методи оцінки ризику.
66. Концепція прийнятного ризику.
67. Ризик-орієнтований підхід до оцінки та управління ризиком.
68. Модель взаємодії людини з навколишнім середовищем.
69. Характеристика техногенного, природного та соціально-політичного середовищ мешкання людини.
70. Фактори небезпек у навколишньому середовищі, їх види та наслідки впливу на життєдіяльність людини.
71. Природні небезпеки.
72. Характеристика літосферних стихійних лих.
73. Небезпеки гідросферного походження.
74. Атмосферні стихійні лиха.
75. Біологічні фактори небезпеки.
76. Патогенні мікроорганізми.
77. Стихійні лиха, які завдають шкоди сільському господарству.
78. Правила поведінки людей при небезпеках природного характеру.
79. Регіональний комплекс природних загроз (на прикладі регіону проживання).
80. Техногенні небезпеки: їх види та джерела виникнення.
81. Аварії та їх класифікація.
82. Дорожньо-транспортні пригоди та їх наслідки.
83. Соціальні фактори небезпеки.
84. Шкідливі звички (наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління).
85. Соціальні хвороби (СНІД, туберкульоз, венеричні захворювання).
86. Злочинність як соціальна проблема.
87. Корупція і криміналізація суспільства як небезпеки сучасності.
88. Торгівля людьми.
89. Небезпеки сучасного світу: маніпуляція свідомістю.
90. Небезпеки соціально-економічного характеру (безробіття, бідність, голод).
91. Гендерна рівність: культурна революція чи соціальна небезпека?
92. Суїцид та типологія суїцидальної поведінки.
93. Комбіновані небезпеки.
94. Небезпеки в умовах урбанізації.
95. Інформаційна потреба людини та безпека.
96. Небезпеки харчування в умовах сьогодення.
97. Соціально-політичні небезпеки: їх види та джерела.
98. Тероризм його характерні риси.

99. Загрози технологічного тероризму в сучасних умовах.

100. Правила поведінки в умовах загрози і скоєння терористичного акту.

Отримані здобувачем вищої освіти бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ECTS згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	відмінно
80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно
0-34	F	

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять більшу частину оригінального тексту при перевірці на плагіат.

6. Суворе дотримання правил безпеки під час організації виїзних занять на об'єкти (не) виробничої сфери.

Розробник:
доцент кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки

Олена ШАРОВАТОВА